

KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖS MERAS

IŠVADA DĖL KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS

2015 m. lapkričio 13 d. Nr. R6-6
Klaipėda

Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje (toliau – savivaldybės administracija), vadovaujantis Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-10-08 nutarimu Nr. 1601 „Dėl Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“, bei Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011-05-13 įsakymu Nr. 2-170, atliktas Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymas. Analizuotas 2014 IV ketvirčio – 2015 III ketvirčio laikotarpis. Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą, vertinimą ir aprašymą atliko Teisės skyriaus vedėjas Andrius Kačalinas.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas atliktas 2015 metų trečiame ketvirtyje ir 2015-09-01 raštu Nr. VS-5083 pateiktas savivaldybės administracijos direktoriui.

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba 2015-06-29 raštu Nr. 4-01-4818 pasiūlė 2015 metais korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą pasirinktinai atlikti ne mažiau kaip dvejose srityse, nesirenkant tų sričių, kuriose korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas buvo atliktas 2012-2014 metais. 2012-2014 metais nustatymas buvo atliekamas Jaunimo nevyriausybinį organizacijų programų (projektų) finansavimo iš savivaldybės biudžeto lėšų vertinimo komisijos veikloje, kapinių priežiūros srityje ir sporto klubų finansavimo srityje.

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, atsižvelgdama į Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 3 ir 5 dalį, 2015-06-29 raštu Nr. 4-01-4818 pasiūlė konkrečias veiklos sritis, kuriose, jos nuomone, reikėtų atlikti korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2015-01-08 raštą Nr. 4-01-127, Viešųjų pirkimų tarnybos 2014-09-01 raštą Nr. 4S-2882 ir viešųjų pirkimų svarbą bei sudėtingumą, korupcijos rizikos nustatymas atliktas dvejose srityse: 1) viešųjų pirkimų procedūrų vykdymas; 2) viešųjų pirkimų sutarčių vykdymas.

Viešųjų pirkimų procedūrų vykdymo įvertinimas

Atliekant korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimą viešųjų pirkimų procedūrų vykdymo srityje buvo nustatyti tam tikri pažeidimai, susiję su su skaidrumo principo pažeidimu, nes perkančioji organizacija skelbimuose apie pirkimą ir pirkimo sąlygose nustatė skirtingas nuostatas apie sutarčių trukmę ir perkamų prekių kiekį, konkurso sąlygose nustatydama skirtingas nuostatas apie prekių pristatymo terminus ir kt.

Sprendžiant, ar priimti visi teisės aktai, būtini įstatymų ir įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų įgyvendinimui, nustatyta, kad Klaipėdos savivaldybės administracijoje nėra atskiro viešųjų pirkimų vidaus procedūras reglamentuojančio teisės akto. Dalis vidaus administravimui skirtų nuostatų yra Klaipėdos savivaldybės administracijos supaprastintose viešųjų pirkimų taisyklėse,

kurios skirtos ir išorės subjektams. Tuo tarpu vidaus administravimo dalykai neturėtų būti vieši, juose reikėtų detalai nustatyti vidaus padalinių ir tarnautojų atliekamas procedūras iki pirkimo, pirkimo metu ir vykdant sutartį. Nesant atskiro vidaus pirkimus reguliuojančio teisės akto, atskiri klausimai reguliuojami pavieniais įsakymais, apie kuriuos dalis tarnautojų paprastai net nežino¹. Nesant specialiai vidaus administravimui skirto teisės akto, sudėtinga sureguliuoti atskirų padalinių koordinavimą, ekspertų darbo pasidalijimą, atsakomybės ribas ir pan.

Nustatyta, kad Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje nepagrįstai nesivadovaujama Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2011 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 1S-174 patvirtintų Perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijų 9.4 p., kuriame rekomenduojama kiekvienoje perkančiojoje organizacijoje, nepriklausomai nuo jos veiklos specifikos, dydžio, struktūros, darbuotojų skaičiaus ir vykdomų pirkimų apimčių parengti ir patvirtinti viešųjų pirkimų perkančiojoje organizacijoje organizavimo taisyklės (toliau – pirkimų organizavimo taisyklės), nustatančias atsakingus asmenis ir perkančiosios organizacijos pirkimų organizavimo tvarką nuo pirkimų poreikio formavimo iki pirkimo sutarties rezultato įvertinimo arba, jeigu pirkimo sutartis nebuvo sudaryta, – iki pirkimo procedūros pabaigos.

Kadangi Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje nėra pirkimų vidaus administravimo taisyklių ar alternatyvaus teisės akto, kuriame būtų detalizuotas visas pirkimo procesas nuo pradžios iki pabaigos, nustatytos pirkimo proceso dalyvių teisės ir pareigos, atsakomybė, proceso kontrolė, konstatuotina, kad viešųjų pirkimų procedūrų srityje kol kas nėra priimti visi teisės aktai, būtini įstatymų ir įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų įgyvendinimui. Nesant minėto dokumento nėra įrankio operatyviai reaguoti į padaromas klaidas nustatant prevencinį reguliavimą joms išvengti ateityje.

Nustatant korupcijos pasireiškimo tikimybę pastebėta, kad nesivadovaujama Perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijų 3 p., kuriuo rekomenduojama kiekvienai perkančiajai organizacijai pasitvirtinti jos priimtų teisės aktų sąrašą. Teisės aktų sąrašas leidžia su pirkimu susijusiems tarnautojams leidžia turėti išsamų vidaus administravimo teisės aktų sąrašą ir padeda išvengti spragų susipažįstant su įstaigos viešuosius pirkimus reglamentuojančiais teisės aktais.

Nustatant korupcijos pasireiškimo tikimybę konstatuoti trūkumai vidaus teisės aktuose nustatytoje sprendimų priėmimo, veiksmų atlikimo tvarkoje. Buvo vertinama, ar įtvirtinti sprendimų priėmimo principai, aiškūs kriterijai, sprendimo priėmimo terminai, sprendimus priimančys subjektai, aiškiai apibrėžti jų įgaliojimai, atskirtos sprendimų priėmimo ir kontrolės funkcijos, nustatyta sprendimų apskundimo tvarka ir kt., ar ši nustatyta tvarka pakankama, ar ji nesuteikia per daug įgaliojimų įstaigos valstybės tarnautojams ar jiems prilygintiems asmenims veikti savo nuožiūra, ar joje nėra perteklinių reikalavimų.

Nustatyta, kad pagrindiniai viešųjų pirkimų principai ir kriterijai yra nustatyti Viešųjų pirkimų įstatyme ir Supaprastintose viešųjų pirkimų taisyklėse, patvirtintose Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2008 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. AD1-1783. Šių teisės aktų nuostatos iš dalies perkeltos iš ES teisės aktų ir yra išplėtos nacionalinių bei ES teismų jurisprudencijoje. Tuo tarpu Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje nėra nustatyti tiekėjų apklausos principai, leidžiantys užtikrinti realią tiekėjų konkurenciją. Šiuo metu galiojantis vidaus administravimas aiškiai neįpareigoja pirkimo organizatorių užtikrinti realios konkurencijos tarp apklausiamų tiekėjų (pirkimo organizatorius laikomas tinkamai įvykdžiusiu pirkimą net tuo atveju, kai apklausia minimalų kiekį tiekėjų, iš kurių bent vienas pateikia pasiūlymą).

Tas pats iš dalies pasakytina dėl terminų. Tačiau tam tikri terminai, susiję su vidaus administravimo dalykais², nėra aiškiai reglamentuoti. Sprendimus priimančių subjektų įgaliojimai

¹ Pvz., Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2014 m. kovo 18 d. įsakymas Nr. AD1-788; Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2015 m. sausio 19 d. įsakymas Nr. AD1-149.

² Pavyzdžiui, pirkimų planavimo ir organizavimo srityje trūksta aiškių terminų, prieš kiek laiko iki paslaugų, darbų ar prekių įsigijimo poreikio padaliniai turi inicijuoti pirkimą, iki kada pirkimų iniciatoriai privalo pateikti paraiškas pirkimui, pirkimų plane pirkimų vykdymo terminai nustatyti ketvirčiais, tačiau nėra nustatyti, koku eiliškumu konkrečiame ketvirtyje suplanuoti vykdyti pirkimai turi būti vykdomi.

ne visuomet yra aiškiai apibrėžti. Pavyzdžiui, nėra aiškiai aptarta, koks subjektas įvertina atsisakymo vykdyti pirkimą per CPO pagrįstumą ir kokius sprendimus dėl to gali priimti, nėra apibrėžta, koks subjektas priima sprendimą vykdyti pirkimą pagal preliminarias sutartis, kai šis pirkimo būdas padeda taupyti administracinius išteklius, nėra nustatyta, kas turi įgaliojimus įvertinti galimybę vykdyti vieną pirkimą vietoje kelių smulkesnių ir kokius sprendimus dėl to gali priimti, nėra nustatyti pirkimo sąlygas derinantys ir aiškinantys, pasiūlymus vertinantys subjektai pagal kompetencijų sritis ir jų įgaliojimai pirkimo sąlygų atžvilgiu, ekspertų veikla beveik neregamentuota, ekspertų darbas ekspertų darbo grupėse neapmokamas. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje nėra reglamentuotas už konkretų pirkimą atsakingo Viešųjų pirkimų skyriaus specialisto paskyrimas. Nėra nustatytas subjektai, atsakingi už papildomų darbų pagrįstumo įvertinimą ir jų įgaliojimai. Nėra nustatytos tarnautojų pareigos pastebėjus Konkurencijos įstatymo draudžiamą susitarimą ar susidūrus su korupcijos apraiškomis.

Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje nėra apibrėžtos Perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijų 15 punkte nurodytos pirkimų iniciatorių funkcijos: rinkos tyrimo atlikimas, prekių, paslaugų ir darbų išlaidų būtinumo pagrindimas, pirkimų sąrašo sudarymas, pirkimo sutarties keitimo procedūros patikros lapo pildymas, įvykdytų ar nutrauktų pirkimo sutarčių (preliminariųjų sutarčių) registravimo tvarkymas.

Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje ne visos sprendimų priėmimo ir kontrolės funkcijos yra atskirtos. Viešųjų pirkimų tarnyba rekomenduoja³ perkančiosios organizacijos vadovui, siekiančiam sukurti efektyvią pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės sistemą, paskirti prevencinę kontrolę atliekantį asmenį. Siekiant pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės sistemos efektyvumo, nerekomenduojama vienam asmeniui (struktūriniam padaliniui) priskirti to paties pirkimų proceso vykdymo ir kontrolės funkcijų, taip pat suteikti vienam asmeniui pernelyg daug įgaliojimų. Prevencinę kontrolę atliekantis subjektas turėtų:

1. Vizuoti pirkimų iniciatorių pateiktas paraiškas⁴;
2. Tikrinti viešojo pirkimo komisijos (pirkimo organizatoriaus) parengtus prevenciniam patikrinimui atrinktus pirkimo dokumentus, jų patikslinimus, paaiškinimus bei pataisymus;
3. Stebėtojo teisėmis (be balso teisės) gali dalyvauti viešojo pirkimo komisijos ir pretenzijų nagrinėjimo darbe;
4. Analizuoti informaciją apie perkančiosios organizacijos vykdomus pirkimus, atlikti galimų rizikos veiksnių vertinimą;
5. Atsižvelgdamas į atlikto galimų rizikos veiksnių ir perkančiosios organizacijos vykdomų pirkimų vertinimo rezultatus, prevenciniam patikrinimui pasirinkti ir suderinti su perkančiosios organizacijos vadovu rizikingiausius nepasibaigusius pirkimus arba atskirus jų etapus, apie tai raštu informuoti viešojo pirkimo komisiją, įvertinti šių pirkimų procedūras;
6. Vizuoti mažos vertės pirkimo pažymą⁵;
7. Perkančiosios organizacijos vadovo prašymu raštu pateikti jam savo nuomonę dėl vykdomų pirkimų, teikti jam informaciją apie pastebėtus trūkumus;
8. Raštu teikti perkančiosios organizacijos vadovui siūlymus, kaip tobulinti perkančiosios organizacijos vykdomas pirkimų procedūras;
9. Raštu teikia siūlymus perkančiosios organizacijos vadovui dėl pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės procedūrų nustatymo;
10. Pasirinktinai tikrinti Viešųjų pirkimų įstatymo 19, 22, 86 straipsniuose ir 92 straipsnio 2 dalyje nurodytos informacijos pateikimo terminų laikymąsi;

³ Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2011 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 1S-174 patvirtintų Perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijų 11-13, 23 p., Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2011-12-30 įsakymu Nr. 1S-204 patvirtintų Viešųjų pirkimų gairių perkančiosios organizacijos vadovui 8-10 p.

⁴ Įvertinus Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos praktiką nustatyta, kad paraiškų pirkimui nevizuoja nei Viešųjų pirkimų, nei Teisės skyriaus specialistai.

⁵ Įvertinus Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos praktiką nustatyta, kad mažos vertės pirkimų pažymų (tiekėjų apklausos pažymų) nevizuoja nei Viešųjų pirkimų, nei Teisės skyriaus specialistai.

11. Rengti ir teikti perkančiosios organizacijos vadovui tvirtinti pirkimų ar atskirų jo etapų atrankos prevenciniam patikrinimui tvarką.

Pastebėta, kad dalis iš nurodytų funkcijų šiuo metu nevykdomos arba jas vykdo tie patys subjektai, kurie vykdo pirkimo procedūrą⁶.

Taip pat pastebėta, kad nėra perkeltos į Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos vidaus teisės aktus Klaipėdos miesto savivaldybės efektyvių viešųjų pirkimų gairių, patvirtintų 2014 m. gruodžio 18 d. sprendimu Nr. T2-348, nuostatos. Šiose nuostatose be kita ko nustatyti reikalavimai viešųjų pirkimų komisijos nariams ir pirmininkui, rotacijos principas, saugaus numatytas pranešimo galimybės apie korupcijos apraiškas ir konkurenciją ribojančius susitarimus tarnautojams sukūrimas, draudžiamųjų susitarimų nustatymo ir pranešimo apie juos mechanizmo sukūrimas.

Vertinant, ar galiojantis vidaus administravimas nesuteikia per daug įgaliojimų įstaigos valstybės tarnautojams ar jiems prilygintiems asmenims veikti savo nuožiūra, konstatuotina, kad pirkimo iniciatoriams dažnai suteikiama per daug įgaliojimų srityse, kurias efektyviau valdo Viešųjų pirkimų skyrius. Pavyzdžiui, pirkimų iniciatoriai yra laisvi apsispręsti, kaskart vykdyti darbų pirkimus kiekvienam objektui atskirai, ar vykdyti vieną pirkimą. Tokius pageidavimus pirkimų iniciatoriai pateikia Viešųjų pirkimų skyriui pagal Supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių 157 p., o vėliau teikdami paraiškas. Jeigu perkamų darbų vertė neviršija 58000 eurų (be PVM), pirkimų iniciatorius pirkimą gali vykdyti pats ne per viešųjų pirkimų komisiją. Šiuo aspektu pažymėtina, kad Viešųjų pirkimų skyrius galėtų įvertinti planuojamų pirkimų apimtį ir vykdyti vieną skelbiamą pirkimą vietoje kelių neskelbiamų, tačiau galiojanti tvarka Viešųjų pirkimų skyriui aiškios teisės keisti pirkimų iniciatoriaus pateiktų pageidavimų nenustato.

Pirkimų iniciatoriai taip pat yra laisvi pasirinkti pirkimo būdą – apklausą, kai perkamų darbų vertė nesiekia 145000 eurų (be PVM), nes tai leidžia Supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių 107.1.4.2 papunktis. Pirkimų iniciatorius pagal Supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių 4 priede pateiktos paraiškos formos 4 p. gali išreikšti pageidavimą pirkimą vykdyti apklausos būdu ir nurodyti apklausiamus tiekėjus.

Analizuojama situacija suponuoja išvadą, kad Viešųjų pirkimų skyriui turi būti suteikti aiškūs įgaliojimai pasirenkant pirkimo būdą, t. y. pirkimų iniciatoriui išreiškiant pageidavimą vykdyti kelis pirkimus Viešųjų pirkimų skyrius sudarydamas (keisdamas) viešųjų pirkimų planą turėtų įvertinti, ar nėra galimybės vykdyti vieną skelbiamą pirkimą vietoje kelių. Vėliau, gaudamas paraiškas, Viešųjų pirkimų skyrius turėtų įvertinti, ar vietoje pirkimo iniciatoriaus pateikto pageidavimo pirkti neskelbiant apie pirkimą tikslinga būtų vykdyti skelbiamą pirkimą. Skelbiamo pirkimo vykdymas vietoje neskelbiamo galėtų būti siejamas tiek su pirkimo verte,⁷ tiek su ketinamų apklausti tiekėjų skaičiumi.⁸ Suteikiant daugiau įgaliojimų Viešųjų pirkimų skyriui, viešojo pirkimo procedūrų funkcija būtų atskirta nuo sutarties vykdymo funkcijos.

Šiuo metu galiojanti tvarka leidžia pirkimo iniciatoriams paraiškoje laisvai savo nuožiūra nustatyti specialiuosius kvalifikacinius reikalavimus tiekėjams. Tokiu būdu pirkimo iniciatorius gali susiaurinti galimų pirkimo dalyvių skaičių. Teisės aktai reikalauja nenustatyti pernelyg griežtų reikalavimų tiekėjams. Tačiau šiuo metu Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje nėra pareigos pirkimo iniciatoriui pagrįsti siūlomus nustatyti kvalifikacinius reikalavimus. Manytina, kad reikėtų įtvirtinti pirkimų iniciatorių pareigą pagrįsti siūlomų nustatyti reikalavimų proporcingumą Viešųjų pirkimų skyriui pateikus tokią užklausą.

Konstatuota, kad šiuo metu Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje nėra paskirtas už viešųjų pirkimų pažeidimų prevenciją atsakingas asmuo (padalinys). Atskiras funkcijas atlieka Teisės skyrius ir Centralizuotas vidaus audito skyrius, dalį kontrolės funkcijų atlieka viešųjų

⁶ Pavyzdžiui, tiekėjų apklausos pažymas vizuoja to paties departamento, kuris vykdo pirkimą, tarnautojai; pirkimų vidaus kontrolės klausimus sprendžia Viešųjų pirkimų skyrius.

⁷ Pavyzdžiui, supaprastintų taisyklių 107.1.4.2 p. nustatant, kad didesni kaip 50000 eur pirkimai vykdomi atviro konkurso būdu, išskyrus ypatingos skubos atvejus.

⁸ Siūlytina diferencijuoti apklausimų tiekėjų skaičių priklausomai nuo pirkimo vertės, o pirkimų iniciatoriui nurodžius mažesnę skaičių ketinamų apklausti tiekėjų vykdyti skelbiamą pirkimą.

pirkimų procedūras vizuojantys kiti tarnautojai, kurie priklauso arba pirkimus organizuojančiam Viešųjų pirkimų skyriui, arba pirkimu inicijuojančiam departamentui. Todėl darytina išvada, kad pirkimų organizavimo ir kontrolės funkcijos iki galo nėra atskirtos, kas mažina vidaus kontrolės efektyvumą.

Viešųjų pirkimų sutarčių vykdymo įvertinimas

Atliekant korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimą viešųjų pirkimų sutarčių vykdymo srityje buvo nustatyti tam tikri pažeidimai, susiję su didesnių nei numatė sutartis prekių kiekių įsigijimu, su apmokėjimu už prekes prieš priėmimo-perdavimo akto pasirašymą, su konkurso sąlygų netiksliu perkėlimu į sutartį, su pavėluotų prievolių įvykdymu ir netesybų už sutarties pažeidimus netaikymu, su netesybų už sutarties pažeidimus nenustatymu, su netinkamo sutarties įvykdymo užtikrinimo priėmimu, su pavėluotu pirkimo ataskaitų Viešųjų pirkimų tarnybai pateikimu, su nepakankamai konkrečiai aptartomis sutarties keitimo be Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimo atvejais ir kt.

Sprendžiant, ar priimti visi teisės aktai, būtini įstatymų ir įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų įgyvendinimui, paminėtina, kad Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2011 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 1S-174 patvirtintose Perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijose siūloma perkančiajai organizacijai nustatyti, kad pirkimo iniciatorius apie sutarties vykdymo pažeidimus praneštu prevencinę kontrolę atliekančiam asmeniui ir, suderinus su juo, kreiptis su siūlymu į įstaigos vadovą. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje tokia tvarka nėra nustatyta.

Perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijose siūloma, gavus Viešųjų pirkimų tarnybos neigiamą išvadą dėl sudarytos sutarties, įpareigoti atsakingus asmenis ir prevencinę kontrolę atliekančią asmenį kartu su Viešojo pirkimo komisija ar pirkimų organizatoriumi: peržiūrėti visas galiojančias panašaus pobūdžio sutartis, įvertinti šias sutartis ir pirkimo procedūras bei apie patikrinimo rezultatus pateikti išvadą raštu; esant pagrindui inicijuoti šių sutarčių nutraukimą. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje tokia tvarka nėra nustatyta.

Viešųjų pirkimų tarnybos rekomenduojama įpareigoti asmenį, atsakingą už pirkimo sutarčių registro tvarkymą, nuolat stebėti pirkimo sutarčių galiojimo terminus ir ne vėliau nei prieš 3 mėnesius iki pirkimo sutarties pabaigos informuoti pirkimo iniciatorius, atsakingus už pirkimo sutarties vykdymo priežiūrą, apie pirkimo sutarties pabaigos datą. Jeigu pirkimo sutartyje numatyta pasirinkimo galimybė dėl jos pratęsimo, pirkimų iniciatorius, atsižvelgęs į pirkimo sutartyje numatytą įsipareigojimų laikymąsi ir atlikęs tyrimą pirkimo sutarties objekto rinkos kainai nustatyti, įvertina pirkimo sutarties pratęsimo tikslingumą. Nustatęs, kad perkančiajai organizacijai nėra naudinga pratęsti galiojančią pirkimo sutartį, pirkimų iniciatorius einamųjų biudžetinių metų pabaigoje naująjį pirkimą įtraukia į pirkimų sąrašą ateinantiems biudžetiniams metams. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijoje nėra reglamentuota aiški sutarčių vykdymo pabaigos kontrolė ir rinkos tyrimų kainai nustatyti atlikimas.

Kalbant apie sprendimų priėmimo principus ir kriterijus konstatuota, kad pagrindiniai sutarčių vykdymo principai nustatyti Viešųjų pirkimų įstatyme ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse. Sutarties vykdymo metu taip pat aktualios Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo nuostatos. Pagal įstatymo 5 str. 1 d. 7 p., asignavimų valdytojai turi užtikrinti programų vykdymo ir paskirtų asignavimų naudojimo teisėtumą, ekonomiškumą, efektyvumą ir rezultatyvumą. Šis imperatyvus reikalavimas reiškia, kad viešųjų pirkimų sutartys turi būti vykdomos vadovaujantis Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos interesų apsaugos principu.

Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos finansų kontrolės taisyklėse, patvirtintose Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2012-12-07 įsakymu Nr. AD1-2851, epizodiškai reglamentuojamos už sutarties vykdymą atsakingų asmenų pareigos susidūrus su sutarties vykdymo pažeidimais. Tačiau finansų kontrolės taisyklės skirtos visų pirma asignavimų valdytojų finansų kontrolei ir nenustato aiškių netesybų taikymo terminų, nereglamentuoja sutarties

nutraukimo tvarkos, įpareigojimo vykdyti sutartį atvejų ir kitų su sutarties vykdymo pažeidimais susijusių atvejų. Finansų kontrolės taisyklės taip pat neaptaria CK 6.206 str. ir CK 6.259 str. nustatytų atvejų, kuomet sutartis netinkamai įvykdyta dėl kitos šalies veiksmų. Aiškių veikimo taisyklių ir sutarties iniciatorių teisinės kvalifikacijos nebuvimas dažnai lemia vengimą taikyti netesybas kitai sutarties šaliai.

Aiškių taisyklių nebuvimas suteikia didelius įgaliojimus už sutarties vykdymą atsakingam asmeniui, kuris savo nuožiūra sprendžia dėl netesybų taikymo. Tokių per didelių įgaliojimų suteikimas sudaro prielaidas korupcijai.

Vertinant, ar yra įtvirtinti savivaldybės įstaigos vidaus kontrolės sistemos funkcionavimo pagrindai, ar veiksmingai funkcionuoja vidaus kontrolės sistema, pasakytina, kad sutarties vykdymo kontrolės tvarka nėra aiškiai reglamentuota ir nėra atskirta nuo sutarties vykdytojų. Be detalaus sutarties vykdymo reglamentavimo siūlytina automatizuoti viešųjų pirkimų sutarčių vykdymo kontrolę naudojantis sutarčių valdymo kompiuterinėmis programomis.

Klaipėdos miesto savivaldybės efektyvių viešųjų pirkimų gairėse nustatyta, kad vykdant sutartį turi būti laikomasi perkančiosios organizacijos interesų prioriteto ir vienodo požiūrio į tiekėjus principų. Jeigu vykdant sutartį paaiškėja, kad sutarties nutraukimas ar kitokios kreditoriaus teisių gynimo priemonės yra naudingos perkančiajai organizacijai, sutartis turėtų būti nutraukiama ir (ar) taikomos kitokios kreditoriaus teisių gynimo priemonės, nepaisant aplinkybės, kad perkančiosios organizacijos teisių gynimo priemonės nenaudingos tiekėjui. Pavyzdžiui, tiekėjui atsisakant vykdyti sutartį už pasiūlytą kainą sutartis nutraukiama siekiant efektyviau įsisavinti ES lėšas, eliminuoti Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimą ir galimą ES lėšų grąžinimą. Vieno ar kelių tiekėjų atžvilgiu vykdant pirkimą ar sutartį neturėtų būti elgiamasi ne taip, kaip kitų tiekėjų atžvilgiu. Pavyzdžiui, vieno tiekėjo pasiūlymai tikrinami atidžiau ar aplaidžiau nei kitų; išskirtinai vieno iš tiekėjų interesais sudaroma speciali komisija pasiūlymams papildomai tikrinti; netesybos netaikomos tik vienam tiekėjui, nors tomis pačiomis sąlygomis taikomos kitiems tiekėjams; sutartis su vienu iš tiekėjų nenutraukiama, nors nutraukimas yra naudingas perkančiajai organizacijai. Siūlytina perkelti šias Klaipėdos miesto savivaldybės efektyvių viešųjų pirkimų gairių nuostatas į savivaldybės administracijos vidaus teisės aktus.

Išvados dėl įstaigos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė

Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011-05-13 įsakymu Nr. 2-170, 12 p., įstaigos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo ir vertinimo aprašymas yra pagrindas parengti motyvuotą išvadą dėl įstaigos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo.

Pagal rekomendacijų 14 p., savivaldybių merai, įvertinę įstaigos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo ir įvertinimo aprašymą ir nustatę įstaigos veiklos sritis, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, surašo motyvuotą išvadą dėl įstaigos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo.

Pagal rekomendacijų 16 p. savivaldybių merai, pasirašę motyvuotą išvadą dėl įstaigos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo, priima sprendimą dėl išvadoje pateiktų siūlymų įgyvendinimo ir motyvuotos išvados dėl įstaigos veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo pateikimo Specialiųjų tyrimų tarnybai.

Apibendrinant išvadas teiktini šie **siūlymai**:

1. Parengti pirkimų organizavimo aprašą (taisyklės), kuris būtų skirtas tik vidaus administravimui. Apraše turėtų būti detalčiai reglamentuoti vidaus padalinių ir tarnautojų atliekamos procedūros iki pirkimo, pirkimo metu ir vykdant sutartį.

2. Įvertinti galimybes reglamentuoti pirkimų iniciatoriaus funkcijų, numatytų VPT rekomendacijose, vykdymą.

3. Pirkimų organizavimo apraše nustatyti, kaip, kada ir kokia baigtinė speciali informacija teikiama Viešųjų pirkimų skyriui (kartu su paraiška pirkimui ar pan.). Kokius sprendimus (dėl pirkimo būdo ir kt.) priima Viešųjų pirkimų skyrius.

4. Pirkimų organizavimo apraše aiškiai nustatyti, kad Viešųjų pirkimų skyrius yra atsakingas už kainos nustatymo būdo parinkimą, nustatyti, kokiais atvejais koks būdas pasirenkamas. Taip pat reglamentuoti, kad paraiškos teikėjas Viešųjų pirkimų skyriui pateikia informaciją, ar žinomas tikslus perkamo objekto kiekis, ar jis apytikris. Jei apytikris, tai nurodomos galimos jo paklaidos.

5. Pirkimų organizavimo apraše detaliai nustatyti ekspertų paskyrimo atvejus, jų atrankos, paskyrimo, darbo pasidalijimo, atsakomybės ir darbo apmokėjimo tvarką.

6. Užtikrinti, kad dauguma viešųjų pirkimų komisijos narių išmanytų Viešųjų pirkimų įstatymą ir susijusius poįstatyminius teisės aktus. Esant galimybei, reguliariai atnaujinti dalies komisijos personalinę sudėtį ir rotuoti pirmininkavimą.

7. Pirkimų organizavimo apraše nustatyti, kas ir kokia forma turi pagrįsti papildomų darbų ar paslaugų pirkimo galimybę iš to paties šaltinio, į kokius klausimus turi būti atsakoma pagrindime ir kas kontroliuoja tokio pagrindimo pagrįstumą.

8. Atsižvelgiant į administracinius išteklius, įvertinti galimybę paskirti už pirkimų prevencinę kontrolę atsakingą asmenį (padalinį).

9. Pirkimų organizavimo apraše aiškiai nustatyti, kas (sutarties kontaktinis asmuo, Apskaitos sk. ar kt.) yra atsakingas už tai, kad nebūtų viršytas maksimalus pirkimo objekto kiekis, pareigą esant reikalui turi inicijuoti sutarties keitimą ar naują pirkimą. Apraše taip pat nustatyti, kad už šių pareigų tinkamo vykdymo kontrolę atsako tiesioginis tarnautojo vadovas.

10. Pirkimų organizavimo apraše, tiek kiek nereglamentuoja Finansų kontrolės taisyklės nustatyti, konkrečių padalinių atsakomybę už apmokėjimą be priėmimo-perdavimo akto, jei nėra numatytas avansinis apmokėjimas.

11. Pirkimų organizavimo apraše nustatyti atsakingų už sutarties vykdymą padalinių pareigą taikyti netesybas ir kitus užsakovo teisių gynbos būdus. Pirkimų organizavimo apraše nustatyti reikalavimą numatyti netesybas už vienašalį sutarties nutraukimą.

12. Pirkimų organizavimo apraše nustatyti reikalavimą sutarties įvykdymo užtikrinimui, jų gavimo ir tikrinimo tvarką.

13. Pirkimų organizavimo apraše nustatyti tvarką, pagal kurią padaliniai teikia informaciją Viešųjų pirkimų skyriui apie įvykdytas ir nutrauktas sutartis. Taip pat ataskaitų teikimo VPT tvarką.

14. Pirkimų organizavimo apraše nustatyti, kad pirkimų organizatorius turėtų apklausti daugiau kaip tris tiekėjus, kuomet yra tikimybė, kad pasiūlymus pateiks ne visi tiekėjai, arba pagrįsti negalimumą apklausti daugiau tiekėjų.

15. Pirkimų organizavimo apraše nustatyti, kad pastebėjus draudžiamą susitarimo požymių ši informacija turi būti pateikta skyriui, kuris ją įvertina ir, esant pagrindui, kreipiasi į Konkurencijos tarybą nepriklausomai nuo to, ar pirkimas nutrauktas, ar tęsiamas toliau. Pateikti rekomendacijas darbuotojams, kaip atpažinti draudžiamuosius susitarimus.

Savivaldybės meras

Vytautas Grubliauskas